

Ключевые слова: Бучач, Бучацкий василианский монастырь, греко-католическая церковь, "катакомбный период", советская власть.

Jaroslav Stotsky

BUCHACH MONASTERY AND THE POSITION OF THE GCC IN BUCHACH REGION IN 1945–1989 PP.

The article deals with the actions of party-and-state authorities in regard to Buchach vasylians and their abbey after so-called Lviv Council of 8-10 March 1946. The author analyzes activities of St. Vasylij the Great's Order and "white" non-reunited clergy during the catacomb period of the Ukrainian Greek-Catholic Church in Buchach and Buchach region, which was considered to be one of the most active religious centers of the Greek-catholic underground movement in the land of Ternopil'.

Key words: Buchach, Buchatskiy monastery, the Greek Catholic Church, "catacomb period", the Soviet authorities.

УДК 504:351.777(477.8) "19"

Руслан Чигур

АНАЛІЗ ПРИЧИН НЕГАТИВНОГО АНТРОПОГЕННОГО ВПЛИВУ НА СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ У 1990-Х РР.

У статті, на основі використання архівних джерел Західного регіону України, проаналізовано причини негативного антропогенного впливу на стан навколишнього природного середовища краю, заходи державних органів влади у 1990-х роках, скеровані на покращення природоохорони довкілля.

Ключові слова: негативна антропогенна діяльність, західноукраїнський регіон, забруднення навколишнього природного середовища, охорона атмосферного повітря, водойм, земельних та лісових ресурсів краю.

Невирішеність та накопиченість проблемних питань природоохорони та затягування конкретних заходів, скерованих на зменшення антропогенного впливу на довкілля призвели до того, що парламент України змушений був ще у серпні 1990 року проголосити Україну зоною екологічного лиха.

Актуальність досліджуваної теми полягає у тому, що проблема взаємодії природи і суспільства була актуальною упродовж усієї історії розвитку, оскільки життєдіяльність людини завжди пов'язана з використанням природних ресурсів та її впливом на навколишнє середовище. Існування людства і його прогрес залежить від природних ресурсів з одного боку та нормального функціонування біосфери з другого, оскільки саме непорушена біосфера була в минулому природним середовищем фізичного удосконалення людини та її розумового розвитку. Із чистим довкіллям пов'язані еволюція та існування усіх інших представників органічного світу. Тому тільки збереження природного потенціалу біосфери може гарантувати подальший економічний прогрес і оптимальний розвиток сучасного суспільства.

Суперечності між потребами суспільства і можливостями навколишнього середовища компенсували збитки, завдані йому втручанням людини в природу, що набуває у наш час усе більшої гостроти та актуальності. Природа сама по собі вже не в змозі нейтралізувати результати господарсько-економічної діяльності людини і суспільства.

У наш час стає актуальним гармонійне поєднання інтересів суспільства і природи. Для досягнення цієї мети потрібно на науковій основі цілеспрямовано скеровувати вплив техносфери на біосферу в напрямі їх гармонійного співіснування.

Метою цього дослідження є розгляд, вивчення та аналіз процесів соціально-екологічного розвитку Західного регіону України внаслідок посилення негативного антропогенного впливу суспільства на природу у 1990-х рр.

Із мети випливають конкретні завдання: вивчення регіональних екологічних проблем, соціально-екологічного розвитку краю; описати та проаналізувати проблеми, пов'язані із нераціональним

використанням природних ресурсів, встановити форми, методи діяльності місцевих державних органів влади, господарських структур, щодо охорони природного довкілля краю; порівняти радянську систему управління із сучасною у підході та вирішенні екологічних проблем.

Предмет дослідження – конкретні форми техногенного впливу на довкілля у регіоні, з'ясування причин і розуміння суті соціально-екологічних процесів.

Об'єкт дослідження – процеси взаємодії суспільства із навколишнім природним середовищем краю в контексті історичного аналізу.

Аналізуючи історіографію проблеми і джерельну базу досліджуваної теми, приходимо до висновку про те, що досліджувана тематика на сьогодні ще не стала об'єктом комплексного вивчення науковцями.

Лише з середини 1970-х рр. почалися фрагментарні розробки проблем історії розвитку охорони оточуючого природного середовища, однак ці праці були малочисельні та носили суб'єктивний характер, обслуговуючи ідеологію та соціальні інтереси владних структур тоталітарно-комуністичного суспільства.

У 1980-х рр. в Україні з'являються наукові праці, присвячені еколого-охоронній діяльності В. Маркова [8], Р.Худяка [9], Д. Проценка [10], а у 1990-ті рр. Ю.Міщенко [11], В. Шевченка [12], А.Андрієнка [13].

У 1990-х рр. з'являються праці, що мають більш чітке соціальне еколого-охоронне спрямування. Зокрема, політико-економічні протиріччя соціально-природної взаємодії досліджують Ю. Туниця [14], С.Плачинда [15], В. Масарик [16].

Над удосконаленням економії матеріально-сировинних ресурсів працюють М. Тлустяк [17], О.Лисенко [18], А.Красновский [19].

Еколого-економічні аспекти охорони ґрунтів вивчають М. Даниленко [20], Р. Іванух [21], С. Генсірук [22].

Стан лісових ресурсів досліджують М. Голубець [23], М.Попков, М.Савушик [24].

Проте аналізовані наукові праці, розробки, рекомендації, стосуються переважно південно-східної частини України, тому наукова новизна статті полягає у спробі загального, історичного дослідження стану соціально-екологічних процесів у Західному регіоні України наприкінці 1990-х рр. на основі вивчення відомчих архівів управлінь екологічної безпеки краю.

У Тернопільській області найбільшу занепокоєність викликав незадовільний стан земельних ресурсів. Із загальної площі 1382,4 тис. га на ріллю припадало у 1998 р. 883000 тис. га або 64 %. Якщо врахувати, що розораність території України складає 56 %, чого немає у жодній країні світу, то Тернопільщина є однією з найбільш розораних областей не тільки в Україні, але й у світі. Щорічно в області змивається біля 22 млн. т верхнього шару ґрунту [1, арк. 4].

Крім цього, вивезено з буряками і нагромаджено на територіях цукрозаводів понад 5 млн т високородючого ґрунту. Тернопільщина входить в число перших областей України, де найбільше проявився розвиток процесів карстоутворення. Тривожить забруднення земель промисловими, будівельними, побутовими відходами, а також засобами хімізації. У ряді господарств області виявлені перевищення гранично-допустимої концентрації (ГДК) у ґрунті залишкових кількостей пестицидів, нітратів.

Важливим питанням для Тернопільщини є нераціональне використання водних ресурсів. У 1998 р. підприємствами області у відкриті водойми скинуто 5 млн м³ недостатньо очищених і близько 1 млн.м³ неочищених стоків. Враховуючи особливості геологічної будови території області, можна спрогнозувати, що при такому техногенному навантаженні на довкілля уже в недалекому майбутньому населення Тернопільщини буде відчувати водний дефіцит.

Актуальним для області є питання охорони атмосферного повітря. Незважаючи на відсутність великих промислових підприємств, стан атмосферного повітря бажає бути кращим. У 1998 році обсяг викидів забруднюючих речовин становив 49 тис. т, із яких близько 76 % припало на викиди автотранспорту. І якщо за валовим викидом в Україні на Тернопільщину припадає близько 1 %, – то на 1 км² площі області викидається в середньому 5 тонн сполук. Спостереження останніх років засвідчують стійку тенденцію росту концентрації бензапірену в атмосферному повітрі Тернополя. Причиною, на думку спеціалістів, може бути низка обставин: різке збільшення парку зношених автомобілів, низька якість бензину, незадовільний стан автодоріг, невідрегульованість схеми руху автотранспорту в обласному центрі.

Особливу стурбованість викликає стан зберігання непридатних і заборонених пестицидів, яких нагромадилося в області 173 тонни. Зокрема у Чортківському районі 26,1 т., у Бучацькому – 23,4 т, Збаразькому – 18,8 т, у Підволочиському – 17,8 т, Заліщицькому – 16,1 т. [1, арк. 4].

Гострою, незважаючи на значний спад промислового виробництва в області, залишалася проблема забруднення поверхневих вод, критичним станом каналізаційних мереж та очисних

споруд у багатьох районах області. Через те, що більшість населених пунктів не забезпечувались станціями очистки стічних вод, а ті, що збудовані, належним чином не функціонували, понад 70 % стоків підприємств житлово-комунального господарства скидали неочищеними або недостатньо очищеними. Зовсім були відсутніми очисні споруди у містах Бучачі, Монастирську, Скала-Подільській, Скалаті. Збудовані, але не функціонували, очисні споруди у м. Борщів та Бережани. Належним чином не експлуатувалися очисні споруди у Кременці, Шумську, Микулинцях, Гусятині, Ланівцях.

Нагального вирішення потребує, як і в минулі роки, питання санітарної очистки населених пунктів та організації полігонів твердих побутових відходів. Із 35 організованих сміттєзвалищ області жодне не було паспортизоване, оскільки не відповідало санітарно-гігієнічним вимогам і експлуатувалося з порушенням санітарних норм і правил. Через те, що Тернопільське міське сміттєзвалище, розташоване у другому поясі зони санітарної охорони Тернопільського водозабору, створилась реальна загроза його негативного впливу на якість питної води, якою забезпечується близько 70 % мешканців м. Тернополя.

Залишається незадовільним стан фінансування природоохоронної галузі. Практично у 1998 році фінансування природоохоронного будівництва в області за рахунок бюджетних коштів відсутнє.

Станом на 1 червня 1996 р. на Тернопільщині нараховувалося 780 кар'єрів та виробок корисних копалин. Значна кількість підприємств і організацій при видобуванні корисних копалин допускали грубі порушення кодексу України про надра. Більшість кар'єрів експлуатувалися самовільно, без належного оформлення права користування. При експлуатації родовищ корисних копалин допускалися порушення законодавства в галузі охорони і використання надр підприємствами "Облагробуду", холдингової компанії "Тернопільбудматеріали", асоціації "Агрошляхбуд" та особливо підприємствами сільського господарства. Родючий шар ґрунту не знімався, або знімався не на повну потужність, переміщувався у відвали разом з підстилаючими породами, а на родовищах цегельної сировини йшов у виробництво цегли. Відведені земельні ділянки дуже часто не відмежовані на місцевості, що створювало передумови для самовільного захоплення земель. Надрокористувачами незадовільно велася робота з повернення відпрацьованих земель до використання за попереднім призначенням [1, арк. 4–8].

Некраще становище було і у Львівській області. У 1990-ті рр. тут спостерігалось зростання кількості скидів стічних вод без очистки. До такого стану призвели вихід з ладу очисних споруд, відсутність коштів на їх будівництво, ремонт та реконструкцію. Це передусім чергу стосувалося автотранспортних та нафтопереробних підприємств. Потребувала вирішення і проблема забруднення малих річок скидами неочищених стічних вод військовими частинами. На усіх великих водозаборах підземних вод Львівщини в порушення водного законодавства не проводилися гідрорежимні спостереження, що не давало змоги чітко визначити їх вплив на поверхневі водойми. В зв'язку із відсутністю фінансування гідрорежимні спостереження на водозаборах упродовж 1997–1998 рр. не проводилися.

Санітарний стан річок, їх прибережних смуг та територій населених пунктів можна вважати незадовільним. Багато річок в селах та містах Львівщини стали практично місцем для скидання сміття, відходів. Найбільше занепокоєння викликає розміщення у прибережних смугах складів пестицидів та отрутохімікатів. Забруднення поверхневих вод з наведених причин призвели до найбільш небезпечних наслідків: традиційні водозабори поверхневих вод на малих річках стають непридатними для господарських та питних потреб.

Значну кількість земель ушкоджено розробкою твердих та рідких підземних копалин, зайнято відходами гірничо-добувної промисловості.

Лісистість Львівщини є однією з найвищих в Україні. Але вікова, породна структура глибоко порушена надмірними вирубками. Рекреаційні ресурси області мають державне і навіть європейське значення. Проте їх охорона недостатня через низький рівень заповідного статусу території. Зацікавленість природоохоронною тематикою серед державних органів влади у 1990-ті рр. була вкрай низькою [2, арк. 1–3].

Закарпаття у 1990-ті рр. найбільше потерпало від паводків, що супроводжувалися зсувами і селями. За масштабами руйнувань згідно з Указом Президента України від 7 листопада 1998 року № 1223 територія області оголошувалася зоною надзвичайної екологічної ситуації. Активізувались усі види екзогенних процесів, масового характеру у гірській місцевості набрали ерозійні процеси.

Рівень забезпеченості населення Закарпаття централізованим питним водопостачанням і особливо каналізацією залишався у 1990-ті рр. низьким. В області лише міста забезпечувалися централізованим водопостачанням та водовідведенням. Ще гірше становище в сільських населених пунктах. Так, із 561 населеного пункту централізованим водопостачанням було забезпечено лише 15 сіл, тобто 3 %, а централізованим водовідведенням – лише 5 сіл, або 1 %.

Сільське населення користувалося в основному шахтними колодязями і вигрібними ямами, що за несприятливих погодних умов, як показали наслідки повені, істотно ускладнює санітарно-епідеміологічну ситуацію і загрожує виникненню інфекційних і кишкових захворювань.

У 1990-х рр. на Закарпатті були відсутні підприємства, що б займалися знешкодженням, утилізацією та захороненням токсичних відходів. Непридатні та заборонені до використання отрутохімікати становили 210,6 т і зберігалися у 54 складських приміщеннях [3, арк. 3].

У лісовому господарстві Закарпаття у 1990-х рр. лісорозробки, особливо у гірській місцевості, проводилися із порушеннями діючого законодавства. Залишалися актуальними екологічні проблеми лісового комплексу, що в умовах екстенсивного розвитку лісової галузі за три десятиліття обумовлені відсутністю вітчизняних виробників природозберігаючих техніки і технологій для транспортування (спуску) деревини у гірських умовах; незадовільною мережею лісових доріг; невідповідністю діючих правил рубок і їх способів у гірських умовах Карпат. Вирішення цих проблем потребувало додаткових державних капіталовкладень [3, арк. 3].

Найбільшими забруднювачами атмосферного повітря на Закарпатті продовжували і надалі залишатися газопроводи та компресорні станції концерну "Укргазпром" (приблизно 44,4 % від загальної кількості викидів). Другими серйозними забруднювачами атмосферного повітря були організації Мінтранспорту України. Продовжували забруднювати атмосферне повітря і асфальто-бетонні заводи через застарілість технологічного обладнання. Усі токсичні відходи, що утворювалися, зберігалися на території підприємств [3, арк. 3–5].

Серед основних екологічних проблем Рівненщини у 1990-х рр. слід назвати: радіоактивне забруднення території області (і особливо її північних районів) внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС (ЧАЕС); критичний стан каналізаційного господарства у більшості населених пунктів області, особливо в містах Рівне, Дубно, Острог, Костопіль, Радивилів, смт. Березне [4, арк. 6].

Незадовільний якісний стан поверхневих водотоків області, який не відповідав нормативним вимогам до об'єктів рибогосподарського водокористування і значною мірою обумовлений неефективною роботою каналізаційних очисних споруд. Забруднення підземних вод нафтопродуктами в Рівненському та Дубенському районах, спричинене пошкодженням або розгерметизацією складів пально-мастильних матеріалів; накопичення відходів, у тому числі небезпечних, на території області, низький рівень їх утилізації; зниження родючості ґрунтів через їх збіднення на вміст поживних речовин та погіршення фізико-хімічних властивостей, що відбувалося внаслідок зменшення внесення в ґрунти мінеральних та органічних добрив, а також скорочення обсягів вапнування кислих ґрунтів. Негативний вплив осушувальних меліорацій в умовах незадовільного фінансування меліоровані системи виходили з ладу, відбувся процес поступового переведення меліорованих угідь у немеліоровані, який супроводжувався низкою негативних екологічних наслідків – виснаженням ґрунтів, їх переосушенням, розвитком ерозійних процесів, або протилежне – вторинним заболоченням, підтопленням [4, арк. 6].

У 1999 р. стаціонарними джерелами 291 підприємства в атмосферне повітря Рівненщини викинуто 17,106 тис.т шкідливих речовин, що на 0,489 тис. т (2,9 %) більше, ніж у 1998 р. Збільшення викидів забруднюючих речовин у порівнянні з 1998 р. спостерігалось в містах Рівне, Дубно, Кузнецовськ, а також у Млинівському, Березнівському, Здолбунівському та Гощанському районах. Значна питома вага викидів забруднюючих речовин в атмосферу припадала на підприємства м. Рівне (32,8 %), Здолбунівського (19 %), Сарненського (7,9 %) та Рівненського (6,9 %) районів. В середньому одним підприємством у повітряний басейн області викинуто 58,8 т шкідливих речовин, що на 4,1 т більше, ніж у 1998 р. Вище середньообласного цей показник був у м. Рівне (84 т), Здолбунівському (125 т), Костопільському (61 т) районах. Твердих забруднюючих речовин одним підприємством в середньому було викинуто 14,7 т, газоподібних та рідких – 43,9 т. [4, арк. 6–9].

Івано-Франківщина у 1990-х рр. відзначалася насиченістю ресурсоемними та екологічно небезпечними виробництвами, високим відсотком розораності та еродованості ґрунтів, порушеною структурою лісів, екзогенними геологічними процесами.

До територій з найбільш складною екологічною ситуацією належали: Галицький район, у якому функціонував велетенський енергетичний Бурштинський ТЕС, Калуський – з хімічним гігантом ВАТ "Оріана", Надвірнянський – нафтопереробний ВАТ "Нафтохімік Прикарпаття". Складною екологічною ситуацією характеризувався також Тисменицький район, де зосереджувалися промислові вузли обласного центру. Кризовими зонами можна вважати території радіоактивного забруднення внаслідок аварії на ЧАЕС у Снятинському та Верховинському районах. Несприятлива ситуація склалася на ділянках рік Бистриця, нижче м.Івано-Франківська, р.Прут – нижче м.Коломиї, внаслідок забруднення їх стічними водами, що скидали державні комбінати "Екотехпром" і Коломийське ВУВКГ, р. Дністер після скидання стічних вод найбільших промислових підприємств (ВАТ "Оріана", ВАТ "Фірма "Барва") [5, арк. 3].

Вдвоє перевищувала екологічно допустиму межу сільськогосподарська освоєність територій Івано-Франківщини. На рівнині вона сягає 80 відсотків (Снятинський, Городенківський, Тлумацький райони).

Площа сільськогосподарських угідь складала 138,7 тис. га (30 % загальної площі), з них 98,4 тис. га на ріллі.

Найнебезпечніші ділянки активізації і розвитку зсувних процесів в 1999 році спостерігались у Косівському та Надвірнянському районах в басейнах річок Безулька та Прутець Чемерівський. Активізація зсувів відмічалася також у межах Снятинського, Коломийського та Верховинського районів. Інтенсивні сільові потоки влітку 1999 року спостерігались в басейнах рр. Прутець Чемерівський, Пробійна, лівих притоках р.Прут (потоки Жонка, Явірник, Женець), де сільовими виносом не одноразово руйнувались мости і дороги [5, арк. 3].

На правобережжі р. Дністер, у межах Городенківського, Тлумацького та частково Тисменицького і Галицького районів, поширені карстові процеси. Найбільша їх активізація зафіксована поблизу сіл Тишківці, Вікно, Чортивець, Олієво-Королівка Городенківського району та Озеряни, Жабокруки, Хотимир і Воронів Тлумацького району, де легкорозчинні сульфатні породи неогену виходять на денну поверхню. Інтенсивність активізації карсту оцінюється в 1–2 % на рік, що виражається в утворенні нових та рості вже існуючих карстових форм. В області також відмічається галогенний карст, активізація якого пов'язана з техногенними чинниками (кар'єрний та шахтний видобуток калійної солі в м.Калуш, відкачка розсолів в м.Долина) [5, арк. 4].

Для Івано-Франківщини у 1999 році, як і впродовж останніх років, найбільш гострими і актуальними проблемами, що потребували негайного вирішення, були проблеми очищення стоків та викидів в атмосферу. Недостатня потужність очисних споруд у містах Івано-Франківську, Коломиї, Тлумачі, Городенці та інших населених пунктах призводила до скидів значних об'ємів забруднених стоків у водойми. Промислові підприємства, комунальні господарства і організації області скинули у 1999 р. у водойми без будь-якої очистки 4,9 млн м³ забруднених стічних вод [5, арк. 5].

Актуальною і невирішеною проблемою є розміщення, утилізація і переробка токсичних промислових відходів.

Враховуючи надзвичайно низьку забезпеченість земельними ресурсами (0,43 га на одного жителя області), надзвичайно актуальною була проблема охорони та раціонального використання земельних ресурсів Івано-Франківщини. Таким чином, екологічна безпека в області впродовж 1999 року характеризувалася як складна [5, арк. 6 Коломийське ВУВКГ 8].

Поруч із негативними процесами слід зауважити також намагання влади у 1990-х рр. змінити державну політику країни, зробити її більш відповідальною, дієвою у порівнянні із радянським періодом історії, в галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів. Зокрема, Міністерством екологічної безпеки України в 1997 р. здійснено такі основні заходи: розроблено та внесено на розгляд Верховної Ради України проекти стратегічних документів – Концепції сталого розвитку України та Основних напрямів державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та ядерної безпеки.

Продовжувався процес удосконалення економічного механізму природокористування. Затверджені відповідними постановами Кабінету Міністрів України: нормативи плати за спеціальне використання водних ресурсів; базові нормативи плати за користування надрами для видобування корисних копалин; порядок справляння плати за користування надрами для видобування корисних копалин. Розроблено методику визначення розмірів відшкодування державі втрат, зумовлених забрудненням і засміченням земельних ресурсів при порушенні природоохоронного законодавства.

Міністерство екологічної безпеки (далі – Мінекобезпеки України) продовжило розроблення нормативно-правового забезпечення механізму реалізації державної політики щодо безпечного поводження з відходами та раціонального їх використання, організувало контроль за транскордонним перевезенням відходів. Розроблено проект Закону України "Про відходи" (затверджено постановою Верховної Ради України від 05.03.98р. № 187/98-ВР). Разом з Мінекономіки розроблено Програму використання відходів виробництва і споживання на період до 2005 р., прийняту постановою Кабінету Міністрів України від 28.06.97 р. № 668. Зроблено перші кроки у впровадженні екологічного аудиту. Для цього створено міжвідомчу робочу групу щодо вирішення проблем нормативного забезпечення та впровадження екологічних вимог під час приватизації майна державних підприємств.

Вдосконалювалась система державного управління в сфері заповідної справи. Головним управлінням національних природних парків і заповідної справи Мінекобезпеки України розроблено та реалізовано низка організаційних заходів на виконання завдань Програми перспективного розвитку заповідної справи в Україні, на вдосконалення системи державного управління

заповідниками і національними природними парками та механізму природокористування на заповідних територіях.

Серед основних завдань на 1998 р. Мінекобезпеки ставило вирішення питань, що стосувалося удосконалення організаційно-фінансового механізму формування та цільового використання коштів природоохоронного призначення, основним результатом яких має стати суттєве збільшення видатків на цільові заходи національної програми, пов'язані з відновленням та збереженням природних ресурсів, забезпечення їх реалізації, фінансування та контролю за виконанням [6, арк. 150–152].

Проте екологічні проблеми регіону у 1990-х рр. у порівнянні із радянським періодом в історії охорони навколишнього природного середовища Західного регіону України залишалися незмінними. Лише з кожним роком збільшувалася їх масштабність. Сучасний рівень екологічного забезпечення промисловості та соціально-побутової сфери явно недостатній для того, щоб нейтралізувати ріст шкідливого антропогенного впливу у випадку стабілізації і поступового збільшення обсягів суспільного виробництва. Аналізуючи згадані чинники, можна прогнозувати погіршення екологічної ситуації у найближчі роки, якщо паралельно із реалізацією заходів щодо стабілізації економіки не будуть робитися адекватні кроки в екологічному плані.

Аналіз історичних, політичних та соціально-економічних факторів розвитку суспільства, які безпосередньо впливають на стан навколишнього природного середовища, довів що визначальні чинники негативного антропогенного впливу у 1990-х рр. на довкілля Західного регіону України спричинені насамперед відсутністю національної екополітики, а сучасні намагання держави подолати ті негативні тенденції, що склалися навколо проблем довкілля, недостатні. Держава і надалі надає пріоритет у вирішенні тільки соціально-економічних проблем. Усвідомлення екологічної небезпеки відбулось в Україні на 15–20 років пізніше, ніж у розвинених країнах. Проблеми антропогенного впливу на довкілля необхідно вирішувати в масштабах усього суспільного виробництва.

Форми та методи діяльності органів державної влади, господарських структур не сприяли покращенню стану довкілля, так як не було вдосконалено технології екстенсивного зростання виробництва. Грубі помилки розміщення виробничих об'єктів у регіоні; тяжіння до концентрації виробничих об'єктів; значна ресурсозатратність економіки; ізольованість розгляду проблем розвитку виробництва і охорони природи; відсутність або незадовільна робота очисних споруд; необґрунтованість прийнятих рішень; недосконале природоохоронне законодавство; незадовільна матеріально-технічна база; відсутність матеріальної зацікавленості та чіткої програми екологічного оздоровлення регіону, де були б визначені цілі і пріоритети екологічної політики призвели у комплексі до кризових екологічних явищ у 1990-х рр. в Західному регіоні України, що продовжують проявлятися і на сучасному етапі [7, с. 15–16].

Передусім Україна повинна стати, окрім демократичної та правової, ще державою екологічною. В умовах екологічної кризи регіону сучасного осмислення потребують проблеми оздоровлення екологічних умов життєздатності, ефективних природоохоронних заходів, які б були поєднані з економічними, політичними реформами. Сучасний стан екологічної кризи свідчать про те, що подальше затягування цієї проблеми уже не припустимий, необхідно екологічну проблематику розглядати в органічній єдності з усіма іншими потребами державної розбудови.

Список використаних джерел

1. Державний архів Тернопільської області – Ф. 1. – Оп. 39. – Спр. 126. – 81 арк.
2. Державний архів Львівської області. – Ф. 221. – Оп. 2. – Спр. 9914. – 125 арк.
3. Державний архів Закарпатської області. – Ф. 2318. – Оп. 1. – Спр. 330. – 53 арк.
4. Державний архів Рівненської області. – Ф. 2275. – Оп. 1. – Спр. 326. – 203 арк.
5. Державний архів Івано-Франківської області. – Ф. 31. – Оп. 1. – Спр. 61. – 98 арк.
6. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. 1. – Оп. 32. – Спр. 2935. – 152 арк.
7. Чигур Р.Ю. Соціально-екологічні процеси в Західному регіоні України 70-80-х рр. XX ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук: 07.00.01 / Чигур Руслан Юрійович. – Львів, 2003. – 20 с.
8. Марков В.Г. Социальная экология / Марков В. Г. – Новосибирск: Наука СО, 1986. – 326 с.
9. Худяк Р.А. Охрана природы / Худяк Р.А. // Історія Української РСР у 8-ми томах, десяти книгах. – Т.8. – Кн. 2. – К.:Наук. думка, 1979. – С.441–448.
10. Проценко Д.Й. Охрана природы – всенародна справа / Проценко Д.Й. // Український історичний журнал. – 1986. – №3. – С.25–33.
11. Міщенко Ю. Екологічна криза на Україні – проблема українська чи міжнародна / Міщенко Ю. // Сучасність: література, мистецтво, суспільне життя. – Мюнхен. – 1990 – березень. – Ч. 3. – С. 92–98.
12. Шевченко В. Знати треба все / Шевченко В. // Зелений світ. – 1990. – № 9. – С. 3.
13. Андрієнко А. Щоб охороняти природу було вигідно / Андрієнко А. // Рідна природа. – 1991. – № 4. – С. 17.
14. Туниця Ю.Ю. Екологическая конституция / Туниця Ю.Ю. // Рабочая газета. – 3 октября 1990. – С. 3.
15. Плачинда С. Екологія – це політика плюс економіка / Плачинда С. // Зелений світ. – 1991. – № 6. – С. 2.
16. Масарик В. Природу – під захист / Масарик В. // Робітничая газета. – 2 березня 1991. – С. 3.
17. Тлустяк М. Відходи: економіко-екологічний аспект / Тлустяк М. // Рідна природа. – 1991. – № 1. – С. 5–6.
18. Лисенко О. Хто відкопає скарб? / Лисенко О. //

Голос України. – 31 січня 1998. – С. 7. 19. Красновский А. Вторичные ресурсы экономики / Красновский А. – К.: Знание, 1992. – 32 с. 20. Даниленко М. І земля віддячує добром / Даниленко М. // Робітничая газета. – 16 грудня 1992. – С. 3. 21. Іванух Р.А. Охорона і раціональне використання природно-ресурсного потенціалу сільського господарства / Іванух Р. А. – К.: Урожай, 1998. – 257 с. 22. Генсирук С.А. Рациональное природопользование / Генсирук С.А. – К.: Урожай, 1996. – 285 с. 23. Голубець М. Майбутнє Українських Карпат / Голубець М. // Вільна Україна. – 26 квітня 1998. – С.4. 24. Попов М.Ю. Завдання лісової політики / Попов М.Ю., Савушик М.П. // Лісовий журнал. – 1994. – № 1. – С. 2–5.

Руслан Чигур

АНАЛІЗ ПРИЧИН НЕУДОВЛЕТВОРИТЕЛЬНОГО АНТРОПОГЕННОГО ВЛИЯНИЯ НА СОСТОЯНИЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ ПРИРОДНОЙ СРЕДЫ ЗАПАДНОГО РЕГИОНА УКРАИНЫ В 1990-Х ГГ.

В статье на основании архивных источников Западного региона Украины анализируются причины неудовлетворительного антропогенного влияния на состояние окружающей природной среды края, мероприятия государственных органов власти в 1990-х гг., направленных на улучшение дела природоохраны среды.

Ключевые слова: негативная антропогенная деятельность, Западно-украинский регион, загрязнение окружающей природной среды, охрана атмосферного воздуха, водных, земельных и лесовых ресурсов края.

Ruslan Chyгур

THE ANALYSIS OF THE CAUSES OF THE NEGATIVE ANTHROPOGENIC IMPACT ON THE CONDITION OF THE ENVIRONMENT IN WESTERN REGION OF UKRAINE IN 1990 YEARS.

In the article, based on archival sources of the western Ukraine, the causes of negative anthropogenic impact on the state of environmental land, actions of public authorities in 1990s to improve the natural environment are analyzed.

Key words: the negative anthropogenic activity, western Ukrainian region, environmental pollution, air protection, protection of water, land and forest resources of the region.

УДК 94 (477)

Євген Зозуля

ДІЯЛЬНІСТЬ МВС УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглянуто питання діяльності Міністерства внутрішніх справ України щодо нормативно-правового та організаційного забезпечення міжнародного співробітництва у справі протидії злочинності у сфері високих технологій. Проаналізовано формування нормативно-правової бази, особливості організаційно-правового забезпечення та форми міжнародного співробітництва спеціалізованих підрозділів МВС у боротьбі з кіберзлочинністю.

Ключові слова: злочини у сфері високих технологій, кіберзлочинність, міжнародне співробітництво, правоохоронні органи, нормативно-правова база.

Останнім часом у усьому світі спостерігається значне зростання кількості злочинів, скоєних у сфері високих технологій, а надто інформаційних систем. Цей вид злочинів становить усе більшу загрозу як окремим установам, організаціям і фізичним особам, так і економічним системам кожної держави. Широке ж запровадження в економічні процеси сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій спричиняє появу і поширення нових видів правопорушень.

В Україні, як і в інших державах світу, невпинно розвиваються якісно нові галузі економіки, що базуються, передусім, на використанні сучасних інформаційних технологій, локальних та глобальних комп'ютерних мереж, зокрема Інтернету. Темпи розвитку української складової "світової павутини" сьогодні випереджають як європейські, так і загальносвітові показники. Згідно з даними міжнародних організацій за 2010 р., Україна входить до першої десятки країн Європи за кількістю інтернет-користувачів – доступ до всесвітньої мережі мають до 15 млн українців [1].

Водночас наслідком розбудови інформаційного суспільства є те, що злочинні групи та структури усе частіше використовують у своїй діяльності новітні досягнення науки й техніки.